

Le Corbusier & Pierre Jeanneret

1927

De vijf punten voor een nieuwe architectuur

In 1927 formuleerde Le Corbusier naar aanleiding van zijn ontwerpen voor de Weissenhofsiedlung een 'fundamenteel nieuwe esthetica' in een programma van vijf punten [Le Corbusier & Ozenfant 1918]. In de oorspronkelijke publicatie wordt Pierre Jeanneret vermeld als coauteur, in latere edities valt deze aanduiding vaak weg. Pierre Jeanneret (1896-1967) was een verre neef van Le Corbusier en diens naaste medewerker van 1923 tot 1940. Hij is in die periode degene die voor de praktische uitwerking zorgde van Le Corbusiers bevlogene ideeën en die de dagelijkse leiding had van het bureau in Parijs. Tijdens en onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog opereerde Jeanneret als zelfstandig architect, onafhankelijk van zijn neef. In 1951 verhuisde hij, op vraag van Le Corbusier, naar Chandigarh, waar hij samen met Jane Drew en Maxwell Fry instond voor de bouw van de nieuwe stad. De manifestachtige tekst uit 1927 zette de volgende elementen op een rij: de woning is gebouwd op pijlers (pilotis), ze heeft een daktuin (toit-jardin), wordt opgebouwd rond een vrije plattegrond (plan libre), bandramen zorgen voor transparantie, gerichtheid op het landschap, licht en horizontaliteit van de opbouw (fenêtre-en-longueur) en ten slotte is de gevel geen strak masker meer maar een vlies rond de constructie (façade libre). Het is de meest synthetische formulering van zijn doctrine van de vrijstaande woning, het 'recept-corbu'. Le Corbusier keerde het wonen om: in plaats van de donkere, in de grond gewortelde woning liet hij het huis in het licht, boven de grond zweven; in plaats van het water naar buiten af te voeren wilde hij het binnen langs laten lopen. Dit loskomen van het natuurlijke werd versterkt door de daktuin die altijd al een symbool was van artificiële schoonheid (de hangende tuinen van Babylon). Door de woning te laten dragen door pilotis waren er geen draagmuren meer wat de fameuze vrije plattegrond mogelijk maakte. Het venster was het symbool van transparantie en liep dus door over de hele muur, wat samen met de mogelijkheden van het gewapend beton en de pijlers resulteerde in de 'vrije gevel'. Het is opmerkelijk dat Roux-Spitz een aantal van deze elementen van de moderne architectuur in zijn pamflet Tegen het nieuwe formalisme juist op de korrel zal nemen als maniëristisch, als een vormenspel dat niet uit de functie volgt, maar overgenomen wordt als mode [Roux-Spitz 1932]. (PR/LDC)

oorspronkelijke publicatie Le Corbusier en Pierre Jeanneret, [zonder titel], l'Architecture Vivante, herfst/winter 1927, pp.13-26.

bron Le Corbusier, 'Les 5 points d'une architecture nouvelle', in: W. Boesiger en O. Stonorov (red.), Le Corbusier et Pierre Jeanneret. Oeuvre complète 1910-1929, Editions d'Architecture, Zürich 1946, pp.128-129.

literatuur Tim Benton, The villas of Le Corbusier, 1920-1930, Yale University Press, New Haven 1987.

William J. Curtis, Le Corbusier: Ideas and Forms, Phaidon, Londen 1995.

Max Risselada (red.), Raumplan versus Plan Libre, Delftse Universitaire Pers, Delft 1987.

■ architectuur ■ schrijfstijl ■ tegenspraak ■ wonen

1 Pilotis. Onafgebroken, hardnekkig experimenteren heeft op deelgebieden realisaties opgeleverd die kunnen worden beschouwd als laboratoriumresultaten. Deze resultaten openen voor de architectuur nieuwe perspectieven en bieden de stedenbouw nieuwe middelen om tot een remedie te komen voor de ernstige ziekte van onze hedendaagse steden.

Het huis op pilotis! Het huis stond in de grond verzonken, met donkere en vaak vochtige vertrekken. Het gewapend beton schenkt ons de pijlers. Het huis staat in de lucht, ver van de

grond. De tuin loopt onder het huis door en de tuin is ook op het huis, boven op het dak.

2 *Daktuinen.* Sinds eeuwen dient een traditionele overkapping ter beschutting tegen de winter met zijn sneeuwlast, terwijl het huis met kachels wordt verwarmd.

Vanaf het moment dat centrale verwarming wordt geïnstalleerd, voldoen de traditionele overkappingen niet meer. Daken moeten niet meer bol zijn, maar hol. Ze moeten het water naar binnen afvoeren en niet langer naar buiten.

[...]

Gewapend beton zet sterk uit. Dit uitzetten veroorzaakt scheuren in het bouwwerk op het moment dat het plotseling krimpt. In plaats van het regenwater snel te willen afvoeren, kan men beter het beton van het dakterras voortdurend vochtig houden en daarmee voor een geleidelijk verloop van de temperatuur van het gewapend beton zorgen. Speciale beschermende maatregel: zand dat is bedekt met dikke cementtegels met brede voegen en in die voegen wordt gras gezaaid. Zand en wortels laten het water als een filter slechts langzaam doorsijpelen. De tuinterrassen worden weelderig: bloemen, struiken en bomen, een grasperk.

Onze keuze voor het dakterras is aldus ingegeven door technische redenen, economische redenen, gevoelsmatige redenen en overwegingen van comfort.

3 *De vrije plattegrond.* Tot op heden: dragende muren. Deze beginnen in de kelderverdieping, staan boven op elkaar tot aan de overkapping en bepalen de indeling van de begane grond en de verdiepingen. De plattegrond is de slaaf van de draagmuren. Het aanwenden van gewapend beton in huizen geeft ons de vrije plattegrond! De verdiepingen staan niet meer onderverdeeld in gelijke hokjes boven op elkaar. Ze zijn vrij. Grote besparing van kubieke meters, rigoureuze benutting van iedere centimeter. Grote financiële besparing. Een ongedwongen rationalisme kenmerkt de nieuwe plattegrond!

4 *Bandramen.* Het venster is een van de belangrijkste onderdelen van het huis. De vooruitgang brengt een bevrijding. Gewapend beton veroorzaakt een revolutie in de geschiedenis van het venster. De vensters kunnen nu doorlopen over de gehele breedte van de gevel. Het venster is het *mechanische standaardelement van het huis*, te gebruiken in al onze herenhuizen, al onze villa's, al onze arbeiderswoningen, al onze huurflats...

5 *De vrije gevel.* De kolommen zijn teruggezet achter de gevels, binnen in het huis. De vloer loopt door en steekt uit. De gevels zijn niet meer dan lichte membranen die bestaan uit isolerende muren of vensters.

De gevel is vrij: de vensters kunnen ononderbroken van de ene naar de ander kant van de gevel doorlopen.

Opdracht 7, architectuur en wonen.